Asia: Työtuomioistuimen asiantuntijalausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle / kuuleminen torstaina 27.3.2025 klo 12.15 (Teams)

Viite: HE 14/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Työtuomioistuimen lausunto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun ohella työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annettua lakia (työriitalaki). Työriitalaissa säädettäisiin työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistykselle asetettavasta velvollisuudesta huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä eräistä perusoikeuksien tai yleisen edun kannalta välttämättömistä toiminnoista. Työtaistelu ei saisi välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaarantaa näitä sääntelyllä suojattavia välttämättömiä toimintoja. Huolehtimisvelvollisuuden vastaisesti toimeenpantava työtaistelutoimenpide olisi kielletty, ellei työnantaja voisi välttää toimintojen välitöntä, konkreettista ja vakavaa vaarantumista kohtuudella käytettävissään olevilla muilla keinoilla. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös työnantajan käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista huolehtimisvelvollisuuden vastaisten työtaisteluiden kieltämiseksi tuomioistuimen päätöksellä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös työaikalain sääntelyä hätätyöstä.

Ehdotetun sääntelyn mukaan riitatilanteissa, joissa työntekijöiden yhdistys ja työnantaja eivät keskinäisissä neuvotteluissaan pääse sopuun sääntelyllä suojattavien toimintojen turvaamiseksi välttämättömistä työtaistelun rajauksista tai suojelutyöstä, työnantajan oikeussuojakeinoina olisi oikeus hakea väliaikaista kieltoa (8 e §) ja nostaa kieltokanne (8 f §) **yleisessä tuomioistuimessa**.

Ehdotettava sääntely koskee kaikenlaisia työtaistelutoimenpiteitä. Sama työtaistelu voisi siis olla sekä työehtosopimuslain tai virkaehtosopimuslakien vastainen että ehdotettavan suojelutyötä koskevan sääntelyn nojalla kielletty. Edelliset asiat käsitellään **työtuomioistuimessa**, jälkimmäiset **yleisessä tuomioistuimessa**, vaikka kyse olisi samasta työtaistelutoimenpiteestä. Hallituksen esityksessä (s. 39) tätä on perusteltu sillä, että kyse on erillisistä prosesseista, joilla on eri perusteet ja tarkoitukset. Esityksessä on lisäksi katsottu, että työtuomioistuin käsittelee työrauhaa koskevat asiat yleensä varsin nopeasti, joten käytännössä työnantajalla ei välttämättä ole enää tarvetta turvautua ehdotettaviin väliaikaiseen kieltoon tai kieltokanteeseen, jos työtuomioistuimen työrauhavelvollisuuden vastaiseksi katsoma työtaistelu ei toteudu. Tältä osin työtuomioistuin toteaa, että sillä ei nykylainsäädännön perusteella ole toimivaltaa kieltää työtaistelun toteuttamista.

Esityksessä todetaan (s. 44), että riidat edellyttävät tuomioistuimilta (käräjäoikeuksilta) nopeaa toimintaa, mikä edellyttää resurssien käyttämistä kiireellisenä hoidettaviin tehtäviin, erityisesti väliaikaista kieltoa koskevien hakemusten kiireelliseen käsittelyyn. Tuomioistuinvirasto korosti esitysluonnoksesta lausuessaan, että asiamäärien kasvu ja kokonaan uudet

asiaryhmät voivat työllistää tuomioistuimia huomattavasti – erityisesti, mikäli hakemusmäärät kasvavat merkittävästi esimerkiksi epävakaasta työmarkkinatilanteesta johtuen tai tuomioistuin on jo valmiiksi ruuhkautunut. Tuomioistuinvirasto piti tärkeänä, että esityksen jatkovalmistelussa tuomioistuimille kohdistuvaa työmäärän lisäystä pohditaan tarkemmin. Tuomioistuinvirasto nosti esille, että ehdotetuilla muutoksilla on vaikutusta myös tuomioistuinten henkilökunnan koulutustarpeeseen, ja ne edellyttävät muutoksia tuomioistuinten tietojärjestelmiin ja tilastointiin, mistä aiheutuu kustannuksia.

Hallituksen esityksessä tuomioistuinviraston huolet on huomioitu seuraavasti (s. 44). Esityksessä todetaan ensinnäkin, että ehdotettava sääntely selkeyttää suojelutyön turvaamiseksi käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja verrattuna nykyisin hyödynnettyyn oikeudenkäymiskaaren mukaiseen turvaamistoimimenettelyyn (joita hakemuksia on työrauhavelvollisuuden ulkopuolisissa työtaistelutilanteissa käsitelty ja ratkaistu yleisessä tuomioistuimessa). Näin varmasti on. Esityksessä on lisäksi todettu, että sääntely johtanee siihen, että riitatapauksia tulee jonkin verran nykyistä useammin tuomioistuimiin, mutta kyse on kuitenkin todennäköisesti yksittäisistä tapauksista, ja ehdotuksella pyritään siihen, että tuomioistuinprosessi vältettäisiin ja pitkällä aikavälillä työtaisteluiden kieltämistä koskevat asiat vähenisivät. Joka tapauksessa tuomioistuinten tulee varautua siihen, että esitetyn sääntelyn mukaiset asiat ovat kiireellisesti käsiteltäviä. Lisäksi valtaosia tapauksista tulee oletettavasti käsiteltäväksi pääkaupunkiseudun ruuhkaisissa tuomioistuimissa. Tätä työtuomioistuin pitää ongelmallisena. Hallituksen esitysluonnoksesta lausuessaan työtuomioistuin piti tärkeänä, että esityksen jatkovalmistelussa oikeuspaikkaa koskevaa sääntelyä pohdittaisiin tarkemmin.

Nyt esitetyt lainsäädäntömuutokset tarkoittavat uutta jutturyhmää valmiiksi ruuhkaisella yleisellä tuomioistuinlinjalla. Suomessa on kuitenkin työtaisteluja koskevien asioiden käsittelyyn erikoistunut työtuomioistuin, jossa nämä asiat tulisivat käsitellyiksi asiantuntemuksella ja ripeästi ilman henkilöstön erityistä koulutustarvetta tai mittavia tietojärjestelmämuutoksia (HE s. 56). Tuomioistuinlaitoksen resurssien tehokkaan käytön ja laadukkaan oikeudenhoidon näkökulmasta oikeussuojatien tulisi kulkea työtuomioistuimen kautta sellaisissa asioissa, jotka luontevasti liittyvät työtuomioistuimen toimialaan. Resurssien käytön näkökulmasta erityisen epätarkoituksenmukaista on se, että samaa työrauha-asiaa käsiteltäisiin kahdessa eri tuomioistuimessa, yhtäältä työtuomioistuimessa työehtosopimuslain tai virkaehtosopimuslakien vastaisena menettelynä, ja toisaalta käräjäoikeudessa suojelutyötä koskevien sääntelyn vastaisena menettelynä. Työtuomioistuin kiinnittää huomiota siihen, että turvaamistoimimenettely yleisessä tuomioistuimessa ei ole aiemmin ollut mahdollista työtuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa työrauha-asioissa (KKO 2016:14, erit. kohdat 50–53). Perusteltua ei ole sekään, että työtaistelun piirissä olevien virkamiesten suojelutyökysymykset käsitellään yleisissä tuomioistuimissa, kun taas työtaistelun ulkopuolella olevien virkamiesten työtuomioistuimessa (ks. esim. valtion virkaehtosopimuslaki 11 §, laki kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista 12 § ja esim. TT 2005:62 – tätä asiaa on käsitelty HE:ssä s. 11–12 ja 40).

Lopuksi työtuomioistuin toteaa seuraavaa. Työtuomioistuin on jo aiemmin antanut lausuntonsa koskien eräitä muita pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan liittyviä työelämän lainsäädäntöhankkeita (HE 12/2024 vp ja HE 85/2024 vp). Lausunnoissaan työtuomioistuin on painokkaasti korostanut sitä, että tuomioistuinten toimivallan jakautumista

koskevat säännökset työelämän riitatilanteissa ovat olleet jo vuosikymmeniä tulkinnanvaraiset, mikä on ollut omiaan johtamaan oikeudenmenetyksiin, turhiin ja kasvaneisiin oikeudenkäyntikuluihin sekä tuomioistuinlaitoksen resurssien epätarkoituksenmukaiseen käyttöön, kun osa prosessista kuluu toimivaltakysymyksen käsittelyyn. Tuomioistuinten toimivallanjaon sääntely on vuosina 2024 (työrauha-asiat) ja 2025 (paikallinen sopiminen) voimaan tulleiden lainsäädäntömuutosten kautta muodostunut entistä vaikeaselkoisemmaksi ja monimutkaisemmaksi, millä on merkitystä ennen muuta perustuslain 21 §:n oikeusturvaa koskevan säännöksen kannalta mutta myös edellä selostetuin tavoin tuomioistuinlaitoksen käytettävissä olevien resurssien ja julkisten varojen käytön kannalta. Eduskunnan lakivaliokunta onkin lausunnossaan LaVL 8/2024 vp katsonut, että kysymystä tuomioistuinten toimivallanjaosta työelämän riita-asioissa on perusteltua ryhtyä jatkossa selvittämään kokonaisvaltaisesti. Työtuomioistuin pitää tällaista selvitystä erittäin tarpeellisena ja tärkeänä. Oikeusministeriön asettaman oikeuslaitostyöryhmän (toimikausi 1.2.2023–31.12.2027) puitteissa tätä kysymystä onkin tarkoitus selvittää.

Outi Anttila
työtuomioistuimen presidentti

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Outi Anttila
Presidentti
Työtuomioistuin
outi.anttila@oikeus.fi